

ARBETSMILJÖ
VERKET

Arbetsmiljöansvaret vid villabyggen

Dags att bygga eller renovera villa? Du eller den som har hand om ditt bygge har ett ansvar för arbetsmiljön!

När en villa eller något annat ska byggas, byggas om, renoveras eller repareras så gäller Arbetsmiljöverkets föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete (AFS 1999:3) tillsammans med bestämmelserna om byggnads- och anläggningsarbete i arbetsmiljölagen.

Alla arbeten som behöver göras i sammanhanget, till exempel rivning, schaktning, markarbeten, installationer av el, ventilation och VA omfattas av dessa regler. Reglerna gäller alltså även vid mindre underhålls- och reparationsarbeten på hus och villor.

Till dig som ska bygga eller renovera din villa

Innan du startar vill vi påminna dig om att du i vissa fall har ett ansvar för arbetsmiljön för dem som arbetar åt dig. Ansvaret handlar dels om att sörja för en god arbetsmiljö när byggnadsarbetena förbereds, dels att arbetena samordnas under utförandet så att arbetsmiljöproblem inte uppstår.

Om du låter någon, till exempel ett byggföretag, utföra hela bygget åt dig som ett samlat uppdrag så övertar denne automatiskt ditt arbetsmiljöansvar om ni inte avtalar om annat. Detta gäller vid konsumententreprenader, det vill säga när villaägaren själv beställer arbetet. Byggföretagaren måste då beställa alla de delar av arbetet som denne inte utför själv, till exempel elinstallationer.

Om du istället väljer att själv handla upp flera olika entreprenörer så har du fortfarande kvar arbetsmiljöansvaret.

Du måste då utse ett företag eller en person till byggarbetsmiljösamordnare för planering och projektering (BAS-P). Du måste också utse någon annan, samma företag eller samma person till byggarbetsmiljösamordnare för utförandet av arbetet (BAS-U). Byggarbetsmiljösamordnarnas uppgifter är att samordna arbetsmiljöarbetet så att risker för ohälsa och olycksfall förebyggs. Förmodligen måste också en arbetsmiljöplan göras eftersom bygget innebär vissa risker. Att inte ha någon arbetsmiljöplan när det finns krav på det kan medföra böter.

Det ligger i ditt ansvar att se till att BAS-P upprättar arbetsmiljöplanen och att BAS-U håller planen uppdaterad. Du ansvarar även för att se till att BAS-P och BAS-U sköter sina övriga uppgifter.

Till dig som driver ett byggföretag

Om du tar på dig ett uppdrag åt en konsument att självständigt

- planera och projektera ett helt byggprojekt eller
- genomföra ett sådant projekt eller
- både planera och genomföra ett sådant projekt

så övertar du med automatik byggherrens arbetsmiljöansvar (se arbetsmiljölagen 3 kap 7c §). Detta gäller vid bygge av en hel villa, men också vid underhållsarbete av något slag.

I ansvaret ingår att utse BAS-P och BAS-U, ansvara för arbetsmiljöplan, samordning med mera. Detta gäller om du är ensamt företag på platsen,

men också om det finns flera entreprenörer som du handlar upp. Att göra arbetsmiljöplan vid mindre byggen är normalt inte särskilt svårt (se exemplet). Som byggare vet du i allmänhet bättre än byggherren vad som krävs för att arbetsmiljön ska bli tillräckligt bra.

Arbetsmiljöplan

BAS-P ska upprätta eller låta upprätta en arbetsmiljöplan för byggprojektet. Du som är byggherre – fastighetsägare som beställer arbetena eller byggföretagare som har övertagit byggherrens arbetsmiljöansvar – har också ett ansvar för att det upprättas en arbetsmiljöplan. Det ska göras om något av nedanstående arbeten med särskild risk förekommer under byggtiden (samt i vissa andra fall):

- Risk för att falla när nivåskillnaden är två meter eller mer, till exempel takarbete.
- Risk för personskador till följd av ras i schaktgropar (om de är djupare än 1,5 m finns det oftast en sådan risk).
- Kemiska risker, till exempel asbest, epoxi, isocyanater (fogsikum), lösningsmedelsbaserad färg.
- Biologiska risker, till exempel mögel i röningsmaterial.
- Arbete i närheten av högspänningsledning.
- Arbete i brunnar.
- Drunkningsrisk.
- Sprängning.
- Montering och demontering av tunga byggelement.
- Rivning av bärande konstruktioner eller där det finns hälsofarliga ämnen (till exempel asbest eller PCB).

Den fullständiga förteckningen över arbeten med särskild risk finns i 12 a §

i föreskrifterna om byggnads- och anläggningsarbete.

Av arbetsmiljöplanen ska det gå att se vilka arbeten med särskild risk som kommer att vara aktuella under byggprojektet och vad som ska göras för att minimera riskerna. Varje bygge är unikt, därför måste också arbetsmiljöplanen vara det.

Ett tips är att i god tid innan bygget startar diskutera de särskilda riskerna med de olika entreprenörerna och komma överens om vilka åtgärder som ska genomföras för att göra riskerna så små som möjligt. Ansvaret för arbetsmiljöplan innebär också att arbetsmiljöplanen ska finnas senast innan bygget sätts igång.

BAS-U ska se till att planen finns tillgänglig på byggarbetsplatsen under hela byggtiden. BAS-U ska också hålla planen uppdaterad under byggtiden, det vill säga se till att det som står i planen stämmer med hur man i verkligheten arbetar. Även byggherren eller ett byggföretag som övertagit byggherrens arbetsmiljöansvar har ansvar för detta.

Skyddsarbetet ska samordnas

BAS-U ska samordna skyddsarbetet på byggarbetsplatsen. Byggherren, eller ett byggföretag som övertagit byggherrens arbetsmiljöansvar, har också ansvar för att denna samordning fungerar. Särskilt viktig är samordningen om flera entreprenörer (företag) är sysselsatta på arbetsplatsen.

Av arbetsmiljöplanen ska framgå vem eller vilket av företagen som är BAS-U och vilken person som sköter samordningsfrågorna på platsen.

Exempel på arbetsmiljöplan

Det finns inga formella krav på hur arbetsmiljöplanen ska vara utformad, så länge alla uppgifter finns med.

Exempel på hur en arbetsmiljöplan kan se ut:

Projekt	Nybyggnad av 1,5 plans hus med källare på Fastigheten XX, YY kommun
Byggherre	Namn och telefonnummer
Eventuell uppdragstagare som enligt Arbetsmiljölagen 3 kap 7 c § har övertagit byggherrens ansvar	Namn och telefonnummer
Byggtreprenör	Namn och telefonnummer
Byggarbetsmiljösamordnare för planering och projektering (BAS-P)	Företag, kontaktperson och telefonnummer
Byggarbetsmiljösamordnare för utförandet (BAS-U)	Företag och telefonnummer
Person som sköter samordningsfrågorna hos BAS-U	Namn och telefonnummer
Skyddsombud (om någon är utsedd)	Namn
Förstahjälpenkunnig	Namn
Skydds rond	Hur ofta
Skyddsregler	Regler som beställaren vill att byggtreprenören följer. Hänvisning kan också ske till byggtreprenörens "arbetsmiljöregler", vilka då ska bifogas arbetsmiljöplanen.

Riskarbeten

Risk att falla när det är en fallhöjd på mer än 2 m:

- Fasadarbeten och takarbeten: Ställning (bredd 0,6 m) med tvåledigt räcke och fotlist. Ställningens monteringsanvisning ska följas.
- Tillträdesled: trapptorn eller tillfällig trappa
- Trapphål på första och andra våning ska omges av räcke.
- Tillfällig trappa ska vara tillträdesled mellan våningsplan
- Vid väggmontage på bottenbjälklaget läggs skivor på golvreglarna för att förhindra fall mellan dessa. (OBS! vippande måste undvikas.)

Riskarbeten (forts.)

Djupa schaktgropar (djup mer än 1,5 m):

- Utred om rasrisk finns. Kontakta eventuellt geotekniker som även kan föreslå åtgärder.

Kemiska risker:

- Fogskum, som innehåller isocyanater: Företag med behörig (utbildad och hälsoundersökt) personal med "skydds- och hanteringsföreskrifter" ska utföra arbetet. (Tillämpa helst ofarlig drevning).

Sprängning:

- Anlita företag med sprängtillstånd, utbildad personal och entreprenadförsäkring.

Montering och demontering av tunga byggelement:

- Plan för montering ska upprättas innan monteringen påbörjas. (Vid köp av förtillverkad byggnad bör tillverkaren svara för montageplanen, kontrollera vid köpet).
- Av montageplanen bör framgå:
 - hur elementen ska hanteras
 - ordningsföljd vid montage
 - tillfälliga stagningar under monteringen
 - eliminering av fallrisken samt tillträde till det ställe där monteringen ska ske, se "Fallrisk" ovan
 - avgränsning av arbetsområdet
 - användning av skyddshjälm under monteringen
 - lyftredskapen CE-märkta och med angiven maxlast.

Ort och datum:

Namnunderskrift, byggherre eller uppdragstagare
(Frivillig)

Namnunderskrift, entreprenör
(Frivillig)

**ARBETSMILJÖ
VERKET**

Fler exemplar av denna trycksak beställs från

Arbetsmiljöverket

112 79 Stockholm

Telefon: 010-730 90 00

E-post: arbetsmiljoverket@av.se

av.se

Best. nr. ADI 617

Vår vision: Alla vill och kan skapa en bra arbetsmiljö